

Acta Academiae Beregsasiensis

2012/2



Acta Academiae Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

A Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

2012
XI. évfolyam, 2. kötet
Том XI, № 2
Volume XI, № 2



PoliPrint
2012

УДК 001.2

ББК 72

A-19

Az *Acta Academiae Beregsasiensis* a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos kiadványa. Jelen kötet a 2012-es év második felének magyar, orosz és angol nyelvű tanulmányait foglalja magába. Az intézmény tanárainak, hallgatóinak, valamint külföldi tudósok munkáit publikáló kötet a nyelvészet, irodalom, biológia, történelem, turizmus és informatika tudományágainak különböző területeit öleli fel.

www.kmf.uz.ua/hun114/index.php/kiadvanyaink/110-a-ii-rakoczi-ferenc-karpataljai-magyar-fiskola-tudomanyos-evkoenyve

SZERKESZTÉS: *Kohut Attila, Penckófer János*

KORREKTÚRA: *G. Varcaba Ildikó*

TÖRDELÉS: *Kohut Attila*

BORÍTÓ: *K&P*

A KIADÁSÉRT FELEL: *dr. Orosz Ildikó, dr. Szikura József*

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

A kiadvány megjelenését a



BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

támogatta

Készült: PoliPrint Kft., Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

ISBN: 978-966-2595-29-1

© A szerzők, 2012

Tartalom

*

| | |
|--|----|
| PÉCSI ANDREA: A II.RFKMF hallgatóinak nyelvhasználata kérdőíves felmérés alapján..... | 7 |
| ILONA HUSZTI – ERZSÉBET BÁRÁNY – MÁRTA FÁBIÁN – ILONA LECHNER: Teaching and learning a second language and a foreign language | 19 |
| MÁRKU ANITA: Szlovákiai magyar szakos egyetemisták nyelvválasztása, kommunikációs stratégiái, nyelvekhez és kontaktusjelenségekhez való viszonya | 43 |
| NAGYNÉ PAKSI MARGIT: Humoros effektusok, kép és szöveg szinergikus kölcsönhatása a reklámban | 61 |
| BRENZOVICS MARIANNA: <i>Boldog, ki látta e világot végzetes perceiben.</i> Varlam Salamov – a huszadik századi próza nagyja | 79 |
| KÁPOSZTAY JÁNOS: Egyetemesség és regionalitás. Kárpátaljai kötődésű szerzők a Nyugat folyóiratban | 89 |

**

| | |
|---|-----|
| GERENCSÉR TIBOR: Lengyel menekültek Kárpátalján 1939-ben | 107 |
| PALLAGI LÁSZLÓ: A Somi Református Egyház anyagi helyzete a XX. század első felében a presbiteri jegyzőkönyvek alapján | 125 |
| SZÉKELY GUSZTÁV: Fejezetek a Nagy Idai család múltjából | 133 |
| VERES SZABOLCS: Magyar érdekképviselet Kárpátalján (1919–1939)..... | 141 |

| | |
|--|-----|
| JEVCSÁK MELINDA – KOHUT ERZSÉBET – ÖRDÖGH MÁTÉ – JÁMBORNÉ BENCZÚR ERZSÉBET: Paclobutrazol hatásának vizsgálata a <i>Leucojum aestivum L.</i> <i>in vitro</i> szaporítása során | 151 |
| SZANYI SZABOLCS: A Pannon biogeográfiai régió életföldrajzi sajátosságai..... | 161 |
| IZSÁK TIBOR: The Change of the Average Monthly Precipitation Rates in Beregszász Between 1947 and 2009 | 167 |

ДНІСТРЯНСЬКИЙ М.С. – ЖУЛКАНИЧ Б.М.: Демографічний потенціал та перспективи розвитку дуже малих міст Львівської області..... 171

MATESZ KRISZTINA: Tourism into the world of fiction 177

KOMONYI ÉVA–LÉTAI BÉLA: A magyar nyelvű kémiotankönyvek használhatósága Kárpátalján négy esettanulmány tükrében..... 185

JACENTA KRISZTINA: The effectiveness of studying collocations by the Form 5 and 6 learners in Transcarpathian Hungarian schools in the English Lessons 193

SZAKÁL MÁRTON – PERE TUMBAS – PREDRAG MATKOVIĆ – LAZAR RAKOVIĆ: Web 2.0 alapú online könyvek 205

ЧОТАРИ А. Ю.: Управління базами даних за допомогою програми Delphi 10 215

BOROS LÁSZLÓ – JANČÁR MÓNKA: Dr. Berényi András: *Kárpátalja magyarsága. Társadalmi-politikai és kulturális fejlődés (1991–2004)* című tanulmányáról 227

DOBOS SÁNDOR: *Tisza István és emlékezete. Tanulmányok Tisza István születésének 150. évfordulójára* (Szerkesztette: Maruzsa Zoltán és Pallai László, Debrecen, 2011. 476 oldal)..... 231

SZABÓ GÉZA: A koronavárosok hat évszázada (Csatáry György: *A máramarosi öt koronaváros levéltára 1326–1910 c. könyvéről*) 235

KARMACSI ZOLTÁN: Módszertani útmutató az anyanyelv oktatásához. „*A lehetetlent lehetni*” 239

JACENTA KRISZTINA: Book review: The use of learner reading aloud in the English lesson: a look at the micro and macro levels of oral reading..... 241

ESEMÉNYNAPTÁR 244

BOROS LÁSZLÓ*–JANČÁR MÓNKA**

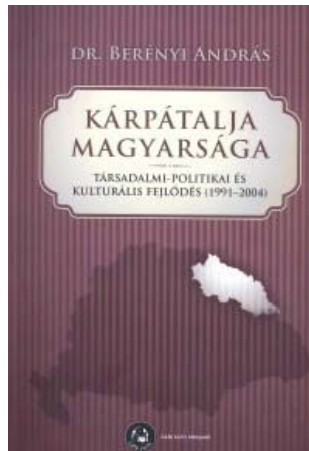
**Dr. Berényi András: *Kárpátalja magyarsága.*
Társadalmi-politikai és kulturális fejlődés (1991–2004)
című tanulmányáról**

A kötet szerzője, dr. Berényi András politikai szakértő, diplomáit Magyarországon, az Egyesült Államokban és Ukrajnában szerezte. Az Igazságügyi Minisztériumban miniszteri főtanácsadó 2004-ig. Jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetvédelmi Karán tanít, e mellett ügyvédként is tevékenykedik. A kötetet nagymamája emlékének ajánlja, aki Nagyszőlősön született.

Mint az a címből is kitűnik, a kötetben a szerző a kárpátaljai magyarság életének összefoglalására törekszik az 1991 és 2004 közötti időszakban. Forrásmunkának szánja, ugyanis több esetben maga a szerző vet fel olyan fehér foltnak számító témaköröket, melyek további kutatásra szorulhatnak a későbbiekben.

A munkával kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy egy lábjegyzet sem található a könyvben. Alta- elején tünteti fel a szerzőt elemez. E miatt több eset- tározni kijelentéseinek látható Nagy Magyaror- helyett, a négy vármegye részeiből létrehozták.

A munka szerke- tagolódik: az elsőben a és a rendelkezésre álló második foglalkozik Kár- ráfiájával a vizsgált idő- a társadalmi-politikai ismerteti; az utolsó rész lemi-kulturális prioritá- vidékünkön.



lában az adott bekezdés és könyvét, amelyet épp ben is lehetetlen megha- forrásait. A címdoldalon szág térképe. Kárpátalja van kijelölve, melyek

zetileg négy fő részre felmerülő problémákat, forrásokat ismerteti; a pátalja magyar demog- szakban; a következőben fejlődés főbb állomásait pedig a magyarság szel- sait ismerteti és elemzi

Az első fejezet négy alfejezetből épül fel. Az első részében a szerző kieme- li, hogy a téma feldolgozása változatos adatbázis feldolgozását követeli meg. Is- merteti a felhasznált iratokat, amelyek a Kárpátaljai Megyei Állami Levéltárban, a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatás Hivatali Levéltárában, és az Ungvári Nemzeti Egyetem külkapcsolati osztályának levéltárában találhatóak. Ezenkívül számos forrást jelöl meg, melyeket kutatásai során feldolgozott.¹

* A PPKÉ BTK Történelemtudományi Doktori Iskola II. évfolyamos doktorandusza.

** A PPKÉ BTK Történelemtudományi Doktori Iskola II. évfolyamos doktorandusza.

¹ Dr. Berényi András (2011). *Kárpátalja magyarsága. Társadalmi-politikai és kulturális fejlődés (1991–2004)*. Budapest, AdWire Kft. 15–21. o.

A második rész ismerteti a magyar és ukrán nyelvű időszakai sajtótermékeket. Bemutatja tevékenységüket a fontosabb kérdések megítélésében, és kategorizálja őket a magyarsághoz való hozzáállásuk alapján.

A harmadik rész a vizsgált időszak megítélésével foglalkozik a magyar történelemtudományban. Röviden ismerteti a főbb tanulmányokat, melyek Kárpátalja magyarságával foglalkoznak különböző témakörökben. Érthetetlen okból több esetben is magyarországinak tüntet fel kárpátaljai magyar kutatókat.²

Az utolsó rész az ukrán és külföldi kutatók munkáival foglalkozik. Több szempont alapján vannak csoportosítva a szerzők. Röviden ismerteti és értékeli megállapításait a rendelkezésre álló tények alapján. Egyes esetekben további kutatási feladatokat vet fel. Előfordul, hogy hivatkozás nélkül idéz kijelentéseket, ezek eredetisége e miatt nem ellenőrizhető.³ A fejezet végén összefoglalja azokat az aspektusokat, melyek feltárása fontos lenne a már meglévő kutatási eredmények tökéletesítéséhez.⁴

A második fejezet a kárpátaljai magyarság demográfiai dinamikájával foglalkozik. Az 1989-es és 2001-es népszámlálás adatai alapján mutatja be a magyar lakosság lélekszámának és elhelyezkedésének változásait. Külön foglalkozik a magyarok mozgékonyaságával és kivándorlási mutatóival. Összesen 14 táblázat segítségével teszi mindezt. Körüljárja a főbb okokat és hatásokat, melyek ezeket a változásokat előidézhették. A fejezet végén négy pontban foglalja össze következtetéseit.⁵

A következő – harmadik – fejezet a magyar nemzeti kisebbség társadalmi-politikai fejlődését taglalja. Méretét tekintve ez a legerjedelmesebb. Az előző két fejezethez hasonlóan ez is négy alfejezetből épül fel.

Az első rész a nemzetiségek normatív jogi alapjával foglalkozik. Ismerteti az ENSZ és az Európa Tanács nemzetközi megállapodásait, melyek a témához kapcsolódnak. Tisztázza az ukrán jogi környezet fejlődését és meglévő hiányosságait a vizsgált időszakban ezen a téren. Javaslatokat tesz a további fejlődés elősegítéséhez, összefoglalja az eddigi eredmények hatásait a magyar közösség szempontjából.⁶

A második rész a magyar autonómia kivívása érdekében eddig bejárt rögzös utat dolgozza fel. Ismerteti a terület hányattatott sorsát a XX. század folyamán. Kiemeli a magyarok elleni szovjet atrocitásokat a második világháború után („málenkij robot”, kuláktalanítás stb.). Hosszan elemzi és ismerteti a KMKSZ tevékenységét az autonómia elérése érdekében. Ismerteti a felvetődött terveket ezzel kapcsolatban, megvizsgálja azok megvalósításának főbb akadályait. Végezetül összefoglalja a pró és kontra érveket az autonómiáról a két fél szempontjából.⁷

² Pl.: „Molnár J. és Molnár D. magyarországi kutatók *A kárpátaljai magyarság népességföldrajzi viszonyai* című ...” Dr. Berényi András (2011) *Kárpátalja magyarsága. Társadalmi-politikai és kulturális fejlődés (1991–2004)*. Budapest, AdWire Kft. 26. o.

³ Dr. Berényi András (2011) *Kárpátalja magyarsága. Társadalmi-politikai és kulturális fejlődés (1991–2004)*. Budapest, AdWire Kft. 37. o.

⁴ Uo. 56–57. o.

⁵ Uo. 87–88. o.

⁶ Uo. 98–99. o.

⁷ Uo. 109–110. o.

A következő rész a magyarok szerepével foglalkozik Kárpátalja társadalmi-politikai életében. Négy fontos témakör kerül feldolgozásra:

- a) Az ukrán–magyar kormányközi vegyes bizottság munkája. A 2003-as ülésig vizsgált jegyzőkönyvek alapján a szerző kijelenti, hogy a magyar fél sokkal aktívabb, és 4 pontban összefoglalja a magyar álláspont sarkalatos témáit, melyek szinte minden alkalommal visszatértek.⁸
- b) A magyarok szociális közérzetével foglalkozik. Több tanulmányt ismertet. Kritizálja a pártmegrendelések alapján elkészített tanulmányok valóság alapját.
- c) A vereckei honfoglalási emlékmű építése körül kialakult helyzetet elemzi. Ismerteti a magyar és az ukrán fél hozzáállását. A fő problémának a téma átpolitizáltságát tartja. Hivatkozik arra a mai napig meg nem erősített tényre, hogy „... az emlékmű egykori helyének közelében került sor 1939 márciusában azoknak az ukrán harcosoknak a magyarok és lengyelek általi tömeges kivégzésére, akik a kárpát-ukrán államot védték a magyar agresszióval szemben.”⁹
- d) Az 1994-es, 1998-as és 2002-es ukrán parlamenti választások eredményeit dolgozza fel a magyar jelöltek szempontjából. Külön kitér a 2002-es választáson történt jogsértésekre és azok főbb típusaira.¹⁰ Megállapítja, hogy az eredmények manipulálva voltak.

A negyedik rész vidékünk magyar kulturális szövetségeinek tevékenységét taglalja. A kisebb szövetségek (KMPSZ, KMTT, MÉKK, Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség, Kárpátaljai Magyar Újságírók Szövetsége, Kárpátalja Magyar Könyvtárosok Egyesülete stb.) főbb paramétereinek ismertetése és rövid elemzése után teljes egészében a KMKSZ működését mutatja be. Végül következtetéseit négy pontban foglalja össze.¹¹

Az utolsó fejezet a szellemi és kulturális prioritások bemutatására törekszik. Legnagyobb teret ezen belül a magyar oktatás helyzetének szenteli a szerző, aki a tőle megszokott módon ezt a témakört is négy egységre bontva tárgyalja. Először a nemzeti oktatás és nevelés kérdésével foglalkozik. Hét táblázat segítségével mutatja be a magyar diákok és iskolák fejlődésének dinamikáját az adott időszakban. Ismerteti a jogi környezet fejlődését a főbb államközi tárgyalások eredményeit. Külön foglalkozik az egyházi fenntartású tanintézményekkel. Kiemeli a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola létrejöttét, valamint az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar nyelvű képzéseit. Beszámol azon intézményekről, ahol az oktatás magyar nyelven is lehetséges.

A tömegtájékoztatási eszközök alcím alatt prezentálásra kerülnek többek között az időszaki magyar sajtótermékek, internetes honlapok, rádió- és tv-műsorok, a kárpátaljai könyvtárhálózat működésének körülményei. Külön kitér a magyar nyelvű tankönyvek krónikus hiányára. Ennek okát Ukrajna gazdasági helyzetében látja.¹²

⁸ Dr. Berényi András (2011) *Kárpátalja magyarsága. Társadalmi-politikai és kulturális fejlődés (1991–2004)*. Budapest, AdWire Kft. 112–113. o.

⁹ Uo. 121. o.

¹⁰ Uo. 124–125. o.

¹¹ Uo. 140. o.

¹² Uo.: 167. o.

Az utolsó előtti alcím a kárpátaljai művészeti és kulturális élet különböző perspektíváival foglalkozik. A múzeumok, fesztiválok, megemlékezések mellett a legnagyobb szerepet ebben a részben a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház működése, a vele kapcsolatos anyagi problémák kapják.

Az utolsó részben a kárpátaljai magyarság vallási életével foglalkozik. Bemutatja a főbb egyházak történeti fejlődésének lényeges elemeit, továbbá a vizsgált időszakban kifejtett tevékenységüket. Kiemelten foglalkozik az új keletű vallási irányzatokkal is.

A munkát dr. Berényi András összefoglalója, a felhasznált irodalom jegyzéke és a rövidítések magyarázata zárja. Az irodalomjegyzék értelmezése nehézkes.

Összességében elmondható, hogy dr. Berényi András hatalmas forrásanyaggal ismerteti meg az olvasót. Igen fontos, hogy számos ukrán kutató eredményeit is ismerteti. Sok jövőbeli kutatási téma meghatározásának alapjául szolgálhat a műve. Különösen nagy hangsúlyt fektet a jogi viszonyok fejlődésének megvilágítására. Leginkább a szerző hivatkozási rendszerének hiányosságai kifogásolhatók. Ebből kifolyólag nem tekinthető komoly tudományos munkának. Ennek ellenére a mű tanulságos, és számos érdekességet tartalmaz, melyek nem közismertek. Segítségével jobban megismerhetjük a kárpátaljai magyarságról kialakult képet az ukrán tudományos közéletben.

DR. BERÉNYI ANDRÁS: *Kárpátalja magyarsága. Társadalmi-politikai és kulturális fejlődés (1991–2004)*. Budapest, AdWire Kft. 2011. 227 p.

A-19 **Acta Academiae Beregsasiensis.** Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. – Ужгород: ПоліПрінт, 2012 – 248 с.
ISBN 978-966-2595-29-1

«Acta Academiae Beregsasiensis» є науковим виданням Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II. Даний том вміщує дослідження угорською, російською та англійською мовами за друге півріччя 2012 року. До випуску ввійшли публікації викладачів та студентів інституту, а також закордонних науковців у сфері мовознавства, літератури, біології, історії, туризму та інформатики.

УДК 001.2

ББК 72

Наукове видання

Acta Academiae Beregsasiensis

Науковий вісник

Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

2012/2

Том XI, № 2

РЕДАКЦІЯ: *Козут А., Пенцкофер І.*

КОРЕКТУРА: *Г. Варцаба І.*

ВЕРСТКА: *Козут А.*

ОБКЛАДИНКА: *K&P*

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ВИПУСК: *Орос І., Сікура Й.*

Здано до складання 12.11.2012. Підписано до друку 10.12.2012.

Папір офсетний. Формат 70x100/16.

Умовн. друк. арк. 20. Тираж 250.

СП "ПоліПрінт", м. Ужгород, вул. Тургенева, 2.